

بازشناسی نگرش به زمینه در بناهای ساخته شده میدان مشق تهران* در دوره پهلوی اول

علی اکبر اکبری^۱، کاوه بذرافکن^۲ (نویسنده مسئول)، فرهاد تهرانی، حسین سلطانزاده

^۱ دانشجوی دکتری معماری، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، واحد قزوین، دانشگاه آزاد اسلامی، قزوین، ایران
^۲ استادیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
^۳ دانشیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران
^۴ دانشیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۵/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۰/۲۰)

چکیده

هم‌کنش معماری و زمینه یکی از موضوع‌های اصلی در حوزه معماری و طراحی شهری است. این مبحث از اندیشه‌ورزی در دوران باستان درباره قرارگیری بناها در ارتباط با بناهای مجاور سرچشمه می‌گیرد. در زمینه‌های با ارزش می‌توان با استفاده از خوانش متن تاریخی، فرهنگی و اجتماعی مورد نظر به طرحی ارزشمند و متناسب با زمینه فرهنگی و تاریخی آن دست یافت. در این پژوهش در قسمت نخست مفهوم زمینه و همچنین روش‌های طراحی چون زمینه‌گرایی، منطقه‌گرایی و گونه‌شناسی که واکنشی مستقیم به بستر طراحی هستند شرح داده می‌شود. در قسمت دوم با انتخاب بناهایی از میدان مشق تهران که دارای ساختمان‌های مهم دولتی و حکومتی از دوره‌های پیشین معماری گذشته شهر تهران به خصوص دوره پهلوی اول است، سعی در شناسایی رهیافت معماران آن دوره نسبت به زمینه و همچنین میزان تأثیر‌پذیری زمینه گذشته در این ساختمان‌ها داریم. تفاوت میان برخورد با زمینه در نزد معماران دوره پهلوی اول با معمارهای هم دوره خود در غرب (شیوه بین‌الملل)، پرسش این پژوهش است. در این مطالعه از ترکیب روش تحلیلی-تطبیقی و روش مطالعه بر روی نمونه‌های موردی استفاده شده است. در قسمت اول پژوهش، بازشناسی نظریه‌ها و صورت‌بندی چارچوب نظری با رجوع به منابع دست اول و پایه، منابع دست دوم و اسناد تاریخی موجود انجام گرفته و در قسمت دوم که پژوهش بر روی نمونه‌های موردی تاریخی انجام می‌شود، اطلاعات مورد نیاز از طریق مشاهده و تحقیقات میدانی جمع‌آوری اطلاعات شده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که برخورد معماران پهلوی اول با زمینه، متفاوت با معماران هم‌دوره خود در غرب است. با اینکه بناهای مورد بررسی دارای کارکرد جدید بوده‌اند اما هنوز ردپایی از معماری گذشته ایران، در تزیین‌ها و یا حتی در فرم‌هایی از این بناها دیده می‌شود.

واژگان کلیدی: زمینه، زمینه‌گرایی، منطقه‌گرایی، میدان مشق، پهلوی اول.

* مقاله حاضر برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول با عنوان «تبیین نقش زمینه در فرم معماری و تدوین طیفی برای روش‌های طراحی منتج از زمینه (نمونه موردی: بناهای دوره پهلوی اول و دوم شهر تهران)» است، که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین، تحت راهنمایی دکتر کاوه بذرافکن و دکتر فرهاد تهرانی و مشاوره دکتر حسین سلطانزاده در حال انجام است.

* E-Mail: kaveh.bazrafkan@gmail.com

مقدمه

به نظر می‌رسد، جامعه دانشگاهی و حرفه‌ای معماری از دهه ۱۹۶۰ نسبت و در گذار به وضعیت مدرن، به مقوله زمینه^۱ توجه بیشتری از خود نشان داده‌اند. افزایش متون نظری، پژوهش‌های دانشگاهی انتشار یافته و حرفه‌مندای که ادعاهایی طراحانه در این زمینه می‌کنند نشان‌دهنده محوریت یافتن مضامین زمینه و اصالت زمینه است و عبور از وضعیت ناخودآگاهی به خودآگاهی در حال شکل گرفتن است؛ حتی گاه شیوه‌هایی نیز برای خوانش و آفرینش آن تدوین شده است. مرور بر این مقوله نظری و تطبیق و بازخوانی در حوزه بناهای تاریخی ایران می‌تواند زمینه‌ساز دست یافتن به ویژگی‌هایی نهفته در معماری گذشته ایران باشد که از آزمون زمان سربلند بیرون آمده‌اند. در این میان مرور آثار متأخر طراحان و نظریه‌پردازان می‌تواند بستری برای بازشناسی گذشته تاریخی باشد و ما را به شناخت روند تکاملی تداوم معماری نزدیک کند.

این مرور نشان می‌دهد که طیفی گسترده از تنوع فکری و گرایش‌ها در معماری وجود داشته است. برخی با وابستگی و یا شیفتگی به زمینه، آن‌را به عنوان مهم‌ترین مؤلفه طراحی دانسته‌اند، و برخی دیگر با نادیده گرفتن زمینه، مؤلفه‌های معماری را از مقولات دیگر انتخاب کرده‌اند.

شاید بتوان صورت‌بندی^۲ نادیده‌انگاری و نفی بستری، و به طور کلی تاریخ را در دوره معماری مدرن به معماری شیوه بین‌الملل^۳ نسبت داد. معماران این شیوه زمینه را نادیده می‌گرفتند، و معتقد بودند که معماری مدرن می‌تواند همه جا شکل گیرد و رشد کند (لامپونینی، ۱۳۸۶: ۱۱۰). اما معماری پست مدرن تاریخی تلاش کرد همه چیز را در تاریخ ببیند و بعدها جریان‌های پسامدرن، توانستند زمینه را به عنوان مرجعی غنی و مؤلفی بنیادی برای شکل‌گیری معماری برشمردند که منجر به شکل‌گیری گرایش‌ها و شیوه‌های واکنش مستقیم به زمینه و بستر، چون زمینه‌گرایی^۴، منطقه‌گرایی^۵ و گونه‌شناسی^۶ شد و شیوه‌های هم‌کنشی منطقه‌گرایی انتقادی^۷ و ساخت‌گشایی^۸ بستر امکان ظهور یافتند^۹.

در این پژوهش، میدان مشق شهر تهران به عنوان محدوده مورد مطالعه انتخاب شده، که در برگزیده ساختمان‌های مهم دیوانی است که سهم بیش تری از آن‌ها به دوره پهلوی اول اختصاص دارد. اغلب ساختمان‌های میدان مشق بین سال‌های ۱۳۰۷ تا ۱۳۲۰ خورشیدی ساخته شدند که همزمان با اوج‌گیری سبک بین‌الملل در غرب است. انتخاب این محدوده به دلیل هم‌نشینی لایه‌های مختلف تاریخی آن، و شکل‌گیری بخشی از بناها مقارن با گاه تغییرات جهانی معماری است. بر این مبنای پژوهش در پی پاسخ به این پرسش است که تأثیرات زمینه در شکل‌گیری معماری ساختمان‌های میدان مشق دوره پهلوی اول (در روندهای ناخودآگاه یا احتمالاً خودآگاه) چگونه بوده است؟

در پاسخ می‌توان چنین فرضیه‌ای را مطرح کرد که: معماران دوره پهلوی اول در میدان مشق تا حدودی به صورتی ناخودآگاه از شیوه‌ها و روش‌های طراحی زمینه‌گرایی، منطقه‌گرایی و گونه‌شناسی در برخورد با زمینه استفاده کرده‌اند و بستر فرهنگی شیوه بین‌الملل تأثیری مستقیم در آن نداشته است.

روش پژوهش

پرسش‌های این پژوهش در دو سطح مطرح شده است که هر کدام روش پژوهشی خود را می‌طلبند. پرسش نخست، چگونگی رویارویی زمینه در دوره پهلوی اول با روند معماری غرب و به خصوص معماری سبک بین‌الملل در مورد بناهای با کارکرد جدید وارداتی را مد نظر دارد و در صدد تبیین نسبت مشابهت یا تمایز معماری بناهای دوره پهلوی اول با بناهای سبک بین‌الملل است. در این قسمت از پژوهش از منابع نظری دست اول و پایه، منابع دست دوم و اسناد تاریخی موجود استفاده شده است. پرسش دوم، معماران پهلوی اول میدان مشق از چه رویکردهای معماری نسبت به زمینه پیشین استفاده می‌کردند؟ رویکرد پاسخ به این پرسش تحلیلی است و در نتیجه باید با روش کیفی و تحلیلی به بررسی عوامل تأثیرگذار زمینه در شکل‌گیری بناهای جدید در میدان مشق پرداخت. برای این منظور نخست رویکردهای معماری در حوزه زمینه معرفی و سپس با مقایسه تطبیقی در بین نمونه‌های موردی میزان تأثیرپذیری هر کدام نسبت به زمینه مشخص شده است. در این قسمت از پژوهش از طریق حضور در فضا و تحقیقات میدانی و عکس‌برداری، جمع‌آوری اطلاعات صورت پذیرفته است.

چارچوب نظری پژوهش

زمینه

زمینه (context) از واژه لاتین contextus ریشه گرفته و فعل آن contexere به معنای در هم بافتن و در هم تافتن است. در بستر شهر، به گونه‌ای قیاسی، می‌توان context را اتصال و هم‌نشینی میان بناها خواند (Porter, 2005: 31 & Johnson, 1994: 285). زمینه در کاربرد امروزی‌اش، مجموعه‌ای از رویدادها^{۱۰}، ترکیب‌ها^{۱۱}، اجزا یا نوشته‌هایی^{۱۲} است که در وضعیتی کلی و به صورت یکپارچه دریافت می‌شود و می‌تواند دربرگیرنده وجهی معنایی^{۱۳} باشد (Johnson, 1994: 285).

هم‌چنین کپن^{۱۴} در تبیین مقولات معماری، از موضوع زمینه دسته‌بندی ارائه می‌کند، که می‌توان آن‌را به صورت دو بخش تنظیم کرد: زمینه فرمی^{۱۵} که به ویژگی‌های فرمی زمینه، دریافت‌ها و ادراک‌های محیطی می‌پردازد و زمینه انسانی^{۱۶} که به ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و سنت‌ها می‌پردازد (Capon, 1999: 186).

می‌توان نتیجه گرفت که زمینه دربرگیرنده اجزایی است. این اجزا در حوزه‌هایی دارای مشابهت‌های معنادارند و زیرمجموعه

کلی واحد هستند. رابطه زمینه با اجزا، کلی و دربرگیرنده است. هم‌چنین در حوزه زمینه معماری می‌توان به وجوه تاریخی و فرمی پرداخت که در این پژوهش محور بحث خواهد بود.

برداشت از زمینه، رهیافت‌های طراحی

رهیافت‌های طراحی معماری شامل زمینه‌گرایی، منطقه‌گرایی و گونه‌شناسی به صورت مشخص در دوران پسامدرن معماری نظریه‌مند شدند، که مبتنی بر رهیافت‌های معماری گذشته و در روندی تکاملی با استفاده از منابع، الگوها و دستاوردهای^۳ معماری گذشته هر سرزمینی شکل گرفتند.

«شیوه‌گرایی»^۴ بر مبنای آثار گذشته یکی از روش‌های طراحی است که سال‌هاست معماران از آن استفاده می‌کنند. در این روش، محور طراحی، اثر یا مجموعه‌ای از آثار معماری در دوره‌های تاریخی یا در گستره‌ای جغرافیایی است. این روش مبتنی بر شناخت، تحلیل و نقد آثار شکل می‌گیرد. تکنیک‌های تحلیلی برای استخراج الگوها به کار گرفته می‌شوند و از ابزار تحلیلی و ترسیمی متداول برای طراحی استفاده می‌کنند. گونه‌شناسی، منطقه‌گرایی و زمینه‌گرایی از رهیافت‌های این روش‌اند (بذرافکن، ۱۳۹۱: ۲۹).

الف - زمینه‌گرایی

به نظر می‌رسد زمینه‌گرایی اولین بار توسط توماس شوماخر^۵، در سال ۱۹۷۱ و در مقاله «زمینه‌گرایی: آرمان‌های شهری و دگردیسی‌ها» استفاده شد. شوماخر این اصطلاح را در مورد نظریه‌های رو^۶ و کوتر^۷ در مقاله «شهر چهل تکه» استفاده کرد (نسبیت، ۱۳۸۹: ۸۳). هم‌چنین زمینه‌گرایی را به عنوان عامل واسطی وابسته به بستر تعریف کرد که دو مفهوم متضاد را با هم آشتی می‌دهد (Schumacher, 1970: 359).

زمینه‌گرایی به گونه‌ای ضمنی به تمایز مکانی نظر دارد و به صراحت خواستار تداوم ارزش‌های فرمی و غیر فرمی مکان یا زمینه موجود است. با این حال ارزش‌های جدید را نقی نمی‌کند و به اصل ارتباط میان شکل زمینه و توده فضا نظر دارد (تولانی، ۱۳۸۰: ۳۴).

زمینه‌گرایی وارد محتوای طراحی می‌شود که در آن معمار تلاش می‌کند تا خود را با ویژگی‌هایی که برگرفته از محیط مستقیم اطراف پروژه است، منطبق کند. زمینه‌گرایی از موضوع‌های بسیار مهم در عرصه معماری و طراحی شهری است. این دیدگاه به ویژگی‌های خاص مکان و کاربست آنها در طراحی توجه دارد. در سال‌های اولیه پیدایش این نظریه، تنها به ابعاد فرمی توجه می‌شد، اما در سال‌های بعد ابعاد انسانی و اجتماعی- فرهنگی نیز مورد توجه قرار گرفت. برخی معتقدند که نظریه زمینه‌گرایی به صورت خودآگاه پنج دهه قدمت دارد ولی از بسیار پیشتر مورد استفاده معماران بوده است (Beaver, 2006: 58).

ب - منطقه‌گرایی

منطقه‌گرایی^۸ در اوایل سال ۱۹۲۵ م. توسط لوییس مامفورد^۹ به کار رفت ولی نظرات پیرامون این واژه و معنی آن چیز تازه‌ای

نیست. برای نمونه واگنر در اواخر قرن نوزدهم نوشت: «معماران در کشورهای مختلف فرم‌ها را با تنوع زیادی در بیان حس مکان^{۱۰} به کار بردند. از عناصر ملّی و بومی در هنر در روندی طبیعی بهره گرفتند. این اختلافات متأثر از ویژگی‌های اقلیمی و اَبومی‌اند و ما می‌توانیم فن‌آوری کنونی را به آن بیافزاییم، روندی که مطابق شکل‌گیری معماری گذشته است» (Capon, 1999: 230). در منطقه‌گرایی، معمار تلاش می‌کند تا خود را با ویژگی‌هایی که تابعی از ویژگی‌های منطقه‌ای یا ملّی استخراج‌شده از محیط اطراف پروژه است، منطبق کند (تولانی، ۱۳۸۰: ۴).

در بطن این جنبش، روش‌های ساختمانی محلّی و متعارف با هدف تولید انواع بیش‌تر فرم، فهم و ادراک بهتر، بازگشت دقیق‌تر به سنت و برقراری تأثیر حسی قوی استفاده شده است (لامپونیانی، ۱۳۸۶: ۲۲۸). در این معماری، ما تنها از جنبه زیبایی‌شناسی به ساخت‌مایه و تکنیک‌های ساخت محلّی توجه نمی‌کنیم. بلکه از این رو که سنت محلّی، اغلب مبتنی بر راه حل تجربه و آزمون است و برای موضوع‌هایی چون اقلیم، شرایط روشنایی، دما، رطوبت و سایر زمینه‌ها در روند تاریخی، پایدار و بهینه شده است، می‌تواند بسیار مورد توجه قرار بگیرد (یورماکا، ۱۳۹۱: ۱۱۶). کنث فرامپتون^{۱۱} در تحلیل خود، منطقه‌گرایی انتقادی را متمرکز بر ویژگی‌های محلّی می‌داند که در جهت مقاومت در برابر همسان‌سازی سرمایه‌داری مدرنیستی قرار گرفته است. این طیف کلی، فرهنگ جهانی را واسازی می‌کند و میراث‌دار و در عین حال، منتقد تمدن جهانی است (پیشین: ۱۱۵).

ج - گونه‌شناسی

هیچ ایده جدیدی در معماری بدون ارجاع به منابع گذشته خلق نمی‌شود. گونه با اقتباس از غلط املایی کلمه یونانی typos که اشاره به مدل، ماتریس و قالب دارد برگرفته شده است. مانند کلمه «سبک» برای توصیف دسته‌بندی آثار و مفاهیم در ادبیات، فیلم و هنرهای زیبا به کار می‌رود و هم‌چنین به صورت گونه‌شناسی اشاره به طبقه‌بندی انواع ساختمان‌های موجود و فرم‌های شهری بر اساس کارکرد و اثر بخشی آن دارد (Porter, 2005: 158). حدود سال‌های ۱۸۰۰ م. ژاک نیکلاس لویس دوراند^{۱۲} برای اولین بار نظریه گونه‌شناسی را ارائه کرد (یورماکا، ۱۳۹۱: ۹۶).

گونه، آگاهانه یا ناآگاهانه، با تاریخی که به بناها و شهرهای درون فرهنگ خود خوانایی می‌بخشد، رابطه دارد. در مورد بعضی از پسامدرنیست‌ها، پذیرش وجود فهرستی پیشینی از گونه‌ها که قابل تبدیل به مدل‌ها (الگوها) هستند، منجر شده است که برای [تولید] فرم و منشأ و سرچشمه آن، وضعیت تقلیدی یا ابداعی را اساس کار در نظر نگیرند. از آنجایی که گونه‌ها آن قدر کلی، عام (و بی‌زمان) اند که تبدیل‌پذیر نیستند، لذا ابداع و نوآوری نقشی عمده را در فرایند طراحی ایفا می‌کند. بدین سان، گونه، ساختار درونی فرم است، یا اصلی است که امکان تنوع شکلی نامحدود و تغییر و تبدیل هرچه بیش‌تر ساختاری خود گونه را دارد

(Argan, 1963: 18). در دهه ۱۹۶۰م.، معمارانی چون روس سی گونه‌شناسی را به عنوان روش طراحی بازنده کردند. او نسبت به کاستن از ویژگی‌های سازه‌ای و فضایی گونه‌ها معترض بود و تلاش می‌کرد تا از سنت کلاسیک و بومی، خاطره جمعی را به صورت گزینشی بیرون کشد. روس سی همواره تأکید می‌کرد که گونه، ساختی مفهومی و کلی است و هیچ‌گاه نباید به عنوان شکل‌های صرف ساختمانی شناخته شود. او از گونه‌های پایه با شکل‌های بسیار خالص در طراحی ساختمان‌ها استفاده می‌کرد، که حتی هیچ ربطی به مقیاس یا کارکرد پروژه نداشتند (یورماکا، ۱۳۹۱: ۹۷).

زمینه مورد بررسی: میدان مشق

میدان مشق تهران (باغ ملی) با وسعت زیاد که یادگار دوره قاجار است از موقعیت مناسبی برای مرکزیت دولتی برخوردار بود (کیانی، ۱۳۹۳: ۲۴۹). علت انتخاب این میدان به منظور مشق سربازان، نزدیکی به میدان توپخانه و عمارت ارگ بود. سال‌های بعد ساختمانی به شیوه معماری روسی در این میدان احداث شد. موقعیت میدان در نقشه ۱۳۰۹ق. از شمال به اصطبل کالسکه خانه مبارکه، انبار توپخانه مبارکه، سربازخانه و قزاقخانه؛ از جنوب به خیابان امیریه (پایین چهارراه سپه فعلی)؛ از شرق به خانه مبارکه چاشنی‌ساز، خانه مسیو شارل، خانه امینه اقدس و عمارت شجاع السلطنه؛ از غرب به خیابان قزاقخانه (قوام السلطنه) محدود بوده است (معمدی، ۱۳۸۱: ۲۴۱). بعد از روی کار آمدن پهلوی اول، و از طرفی با تغییر مقر حکومت از کاخ گلستان به کاخ مرمر، عملاً ارگ سلطنتی قاجار از رونق و اهمیت سابق افتاد. متعاقب این تغییر و تحولات، تغییراتی نیز در محوطه میدان مشق ایجاد شد. به طوری که پادشاه، پادگان‌ها را به خارج شهر تهران منتقل کرد و متعاقب آن میدان مشق از رونق افتاد و به صورت زمین بایر در آمد. از این زمان به بعد بود که دولت تصمیم به ساخت ساختمان‌های اداری و نظامی در این سایت گرفت (بانی مسعود، ۱۳۸۸: ۱۰۸).

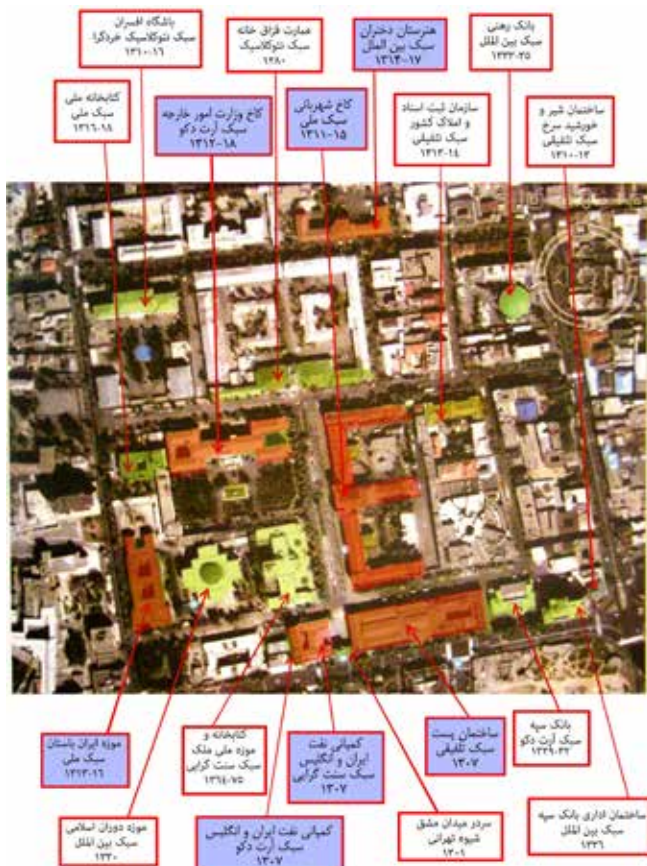
جدول شماره ۱: بناهای دوره پهلوی اول بررسی شده در این پژوهش

نام بنا	سبک	سال ساخت
کمپانی نفت ایران و انگلیس (قسمت شرقی)	سنت گرای	۱۳۰۷
کمپانی نفت ایران و انگلیس (قسمت غربی)	آرت دکو	۱۳۰۷
ساختمان پست	تلفیقی	۱۳۰۷
کاخ شهربانی	ملی	۱۳۱۱-۱۳۱۵
کاخ وزارت امور خارجه	آرت دکو	۱۳۱۲-۱۳۱۸
موزه ایران باستان	ملی	۱۳۱۳-۱۳۱۶
هنرستان دختران	بین‌الملل	۱۳۱۴-۱۳۲۴

مأخذ: قبادیان، ۱۳۹۲: ۱۸۰

محور اصلی بررسی بناهای موجود از دوره پهلوی اول در میدان مشق بر اساس زمینه فرمی و تاریخی است. البته نمی‌توان از

محوریت زمینه‌های سیاسی و اجتماعی آن دوره که در ساخت این بناها وجود داشته است، چشم‌پوشی کرد و لازم است در پژوهش‌های آینده به این موضوع پرداخته شود.

تصویر ۱: محل قرارگیری بناهای مورد نظر در میدان مشق؛ مأخذ: قبادیان، ۱۳۹۲: ۸۱

الف- کمپانی نفت ایران و انگلیس

اولین ساختمانی که به سبک آرت دکو در ایران ساخته شد، ساختمان کمپانی نفت ایران و انگلیس واقع در جنوب میدان مشق در سال ۱۳۰۷ بود (باور، ۱۳۸۸: ۲۱۱ و ۴۱۰).

ساختمان از نظر شکل کالبدی از دو قسمت متفاوت تشکیل شده است. سمت غربی آن مرتفع و به سبک آرت دکو و سمت شرقی کوتاه‌تر و به شیوه سنت گرای^{۱۸} است. هر دو ساختمان این مجموعه با آجر ساخته شده است (قبادیان، ۱۳۹۲: ۲۰۳). تقسیمات و خطوط عمودی بر روی بدنه ساختمان غربی و حالت پله‌ای بودن بالای آن و شکل نرده‌های فلزی روی پنجره‌ها و مسطح بودن بام آن، این ساختمان برج‌مانند را در چارچوب سبک آرت دکو قرار می‌دهد (باور، ۱۳۸۸: ۴۱۰). ساختمان کمپانی نفت ایران و انگلیس از لحاظ ساختار طرح هیچ ردیابی از معماری زمینه خود ندارد و تنها ساختمان شرقی و آن هم در تزئین‌ها مشابه ساختمان‌های موجود در زمینه است. اما از لحاظ رویکرد منطقه‌گرایی، استفاده از آجر و نمای جنوبی متقارن ساختمان شرقی (مشابه کاخ‌های به جا مانده از دوره صفوی) به وضوح قابل تشخیص است. با این حال، این ساختمان هیچ ارجاعی به گونه‌های گذشته معماری ایران ندارد.

تصویر شماره ۳: نمای جنوبی ساختمان کمپانی نفت ایران و انگلیس؛ مأخذ: نگارندگان

تصویر شماره ۲: نمای شمالی کمپانی نفت ایران و انگلیس؛ مأخذ: نگارندگان

جدول شماره ۳: برخورد با زمینه در ساختمان کمپانی نفت ایران و انگلیس

ساختار طرح	تزیینات	
- کاشی‌های لعاب‌دار فیروزه‌ای با نقوش اسلیمی (کاخ گلستان به عنوان زمینه پیشین). - قاب‌بندی نما و تزیینات دور پنجره‌ها در ساختمان شرقی (ساختمان‌های دوره قاجار شهر تهران به عنوان زمینه پیشین).	بدون ارجاع	زمینه گرایي فرهي ^{۲۹}
- استفاده از تزیینات بناهای دوره هخامنشی. - آجر (منطقه گرایي انتقادی): استفاده از آجر برای کارکرد جدید و فرم جدید در معماری ایران.	- نمای جنوبی متقارن ساختمان شرقی به شیوه کاخ‌های صفوی.	منطقه گرایي / منطقه گرایي انتقادی ^{۳۰}
استفاده از گونه قوس جناغی در نمای ساختمان شرقی	بدون ارجاع	گونه‌شناسی ^{۳۱}

تصویر شماره ۴: نمای جنوبی ساختمان اداره پست؛ مأخذ: بانی مسعود، ۱۳۸۸: ۲۱۴

تصویر شماره ۵: نمای جنوبی ساختمان اداره پست؛ مأخذ: نگارندگان

ب- عمارت پست

عمارت پست ساختمان وسیعی است به طول ۱۵۵ و عرض ۴۳ متر که در جنوب میدان مشق واقع است. اداره پست در تیرماه ۱۳۰۷ ه.ش. شروع و در تاریخ ۱۳۱۳/۵/۵ رسماً افتتاح شد (پارسی، ۱۳۸۴: ۱۶). عمارت پست یکی از ساختمان‌های جالب توجه به سبک تلفیقی^{۳۲} است. نمای اصلی این ساختمان تلفیقی از دو شیوه اصفهانی و پارسی و پلان آن به تبعیت از معماری نئوکلاسیک غرب است (بانی مسعود، ۱۳۸۸: ۲۱۳).

بدنه ساختمان دارای نمای آجری است. ازاره آن با سنگ داغون و بام آن با پوشش شیروانی اجرا شده است. بالای پنجره‌ها در طبقه فوقانی در چهار طرف ساختمان، قوس‌ها به شکل جناغی است. قاب پنجره‌های ساختمان چوبی است. بر روی نمای اصلی ساختمان (رو به خیابان سپه یا جنوب) بین پنجره‌ها، نیم‌ستون‌های سنگی با سرستون‌های هخامنشی قرار دارد (قبادیان، ۱۳۹۲: ۱۵۷).

در ساختمان پست از لحاظ ساختار بنا هیچ اثری از زمینه گرایي و منطقه‌گرایي مشاهده نمی‌شود، ولی از گونه حیاط مرکزی در این ساختمان استفاده شده است. از آنجایی که عملکرد این ساختمان مانند دیگر ساختمان‌های مورد بررسی، وارداتی بوده توانسته فقط در تزیین‌ها تعامل مناسبی را با معماری زمینه‌اش برقرار کند.

جدول ۴: برخورد با زمینه در ساختمان پست

ساختار طرح	تزئینات	زمینه گرایي فرمی ^{۲۹}
- قاب بندی نما و تزئین ها دور پنجره ها در نمای جنوبی (ساختمان های دوره قاجار شهر تهران به عنوان زمینه پیشین).	بدون ارجاع	
- آجر (منطقه گرایي انتقادی): استفاده از آجر برای کارکرد جدید و فرم جدید در معماری ایران. - نیم ستون سنگی با سرستون هخامنشی	بدون ارجاع	منطقه گرایي / منطقه گرایي انتقادی ^{۳۰}
- استفاده از قوس جناغی (معماری دوره های پیش از قاجار).	استفاده از حیاط مرکزی (الگو برداری از خانه های قدیمی ایران).	گونه شناسی ^{۳۱}

ج- کاخ شهربانی

بزرگترین طرحی که به سبک ملی^{۳۳} اجرا شد، کاخ شهربانی در میدان مشق در تهران است (قبادیان، ۱۳۹۲: ۱۸۹). در این شیوه، نمادهای باستانی ایرانی بر مبنای تفکری نئوناسونالیستی و ملی گرایانه به نوع معماری پیش از ظهور اسلام و به دو گونه معماری هخامنشیان و ساسانیان توجه دارد (کیانی، ۱۳۹۳: ۲۵۱). ورودی اصلی، باشکوه ترین قسمت بناست، و با الگوبرداری از پله ها و ستون و سرستون های تخت جمشید طراحی و ساخته شده است. ستون ها، سرستون ها، تزئین های دور پنجره ها، ازاره و کنگره های این بنا که بهترین نمونه سبک ملی است، همه با استفاده از عناصر تزئینی کاخ های تخت جمشید طراحی و ساخته شده اند. اما نکته مهم استفاده گسترده از سیمان به عنوان مصالح اصلی تزئینات است. رد پای معماری دوره قاجار را هم در گره چینی های چوبی بسیار ظریف پنجره ها می توان دید. در پنجره گوشه های اصلی بنا از قوس های جناغی که در معماری قاجار و پیش از آن مرسوم بوده، استفاده شده است (بانی مسعود، ۱۳۸۸: ۲۱۴).

از بین بناهای بررسی شده در این پژوهش کاخ شهربانی تنها بنایی است که به صورت کامل با زمینه پیشین خود در تعامل است. از مواردی که در رویکرد زمینه گرایي این بنا می توان به آن ها اشاره کرد ساختار سازه ای بنا است که مطابق با ساختمان های هم دوره خود است. در بازشوهای نمای غربی بنا هم از تزئین های متناسب با زمینه پیشین (کاخ گلستان) استفاده شده است. بر اساس رویکرد منطقه گرایي این بنا، نظام گردش ورودی آن بر اساس نظام گردش بناهای کهن ایران زمین است، با تزئین های منطقه ای این بنا که عموماً به معماری دوران هخامنشیان باز می گردد. گونه ورودی بنا در ساختار طرح و قوس های جناغی در تزئینات جزء رویکرد گونه شناسی این بنا است.

تصویر شماره ۷: تزئین های دور پنجره کاخ شهربانی؛ مأخذ: نگارندگان

تصویر شماره ۶: نمای غربی کاخ شهربانی-ورودی اصلی بنا؛ مأخذ: نگارندگان

جدول شماره ۵: برخورد با زمینه در کاخ شهربانی

ساختار طرح	تزئینات	زمینه گرایي فرمی
- گره چینی های چوبی (کاخ گلستان به عنوان زمینه پیشین).	- ساختار فضایی بنا متأثر از سازه مرسوم و سنتی آن دوره است. - استفاده از تاق چهاربخشی که از مشخصات دوره رضاشاهی است.	
- ستون ها، سرستون ها، تزئینات دور پنجره ها، ازاره و کنگره ها (برگرفته از معماری تخت جمشید).	نظام گردش قسمت ورودی بنا	منطقه گرایي / منطقه گرایي انتقادی
- الگوبرداری از ورودی تخت جمشید و استفاده از الگوی حیاط مرکزی	- استفاده از قوس های جناغی (معماری دوره های پیش از قاجار).	گونه شناسی

د- ساختمان وزارت امور خارجه

این ساختمان بین سال‌های ۱۳۱۲-۱۳۱۸ در سمت غرب میدان مشق روبه‌روی ساختمان قزاقخانه احداث شد. ساختمان در سه طبقه طراحی شده است. بخش میانی بنا، مرتفع‌تر از سایر قسمت‌ها و به صورت یک برج مکعب مستطیل چهارطبقه است. طراحی یک برج در میان ساختمان، از جمله نمادهای سبک آرت دکو در این بنا است. در بالای این برج و سرتاسر بخش فوقانی ساختمان از تزئین‌های آرت دکو استفاده شده است. نرده‌های جلوی پنجره‌های طبقه اول نیز به تبعیت از فرم‌های آرت دکو طراحی شده‌اند (قبادیان، ۱۳۹۲: ۲۰۵).

تصویر شماره ۹: نمای شمالی ساختمان وزارت امور خارجه؛ مأخذ: نگارندگان

جدول شماره ۶: برخورد با زمینه در ساختمان وزارت خارجه

ساختار طرح	تزئینات	زمینه گرای فرمی
بدون ارجاع	بدون ارجاع	زمینه گرای فرمی
بدون ارجاع	شباهت ساختار حجم به تالارهای ستوندار دوره هخامنشیان	منطقه‌گرایی / منطقه‌گرایی انتقادی ^{۳۴}
بدون ارجاع	حجم میانی عمارت با الگوبرداری از کعبه زرتشت در نقش رستم است.	گونه‌شناسی

ه- موزه ایران باستان

بهترین و بازرترین جلوه معماری ساسانی در این دوره را می‌توان در طراحی موزه ایران باستان ۱۳۱۵-۱۳۱۲ ملاحظه کرد. نمای اصلی این ساختمان با الهام از طاق کسری در تیسفون طراحی شده است. این ساختمان که با آجر قرمز رنگ اجرا شده در سمت غرب میدان مشق و در تقاطع خیابان امام خمینی و سی تیر واقع است (قبادیان، ۱۳۹۲: ۱۹۱). بارزترین نمادهای این ساختمان که تداعی‌کننده معماری عصر ساسانی است، استفاده از قوس هذلولی برای ورودی ساختمان، آجرهای قرمز رنگ و نیم‌ستون‌های مضرس شکل است (مختاری طالقانی، ۱۳۸۲: ۹۲).

موزه ایران باستان در بین بناهای بررسی شده در این پژوهش بهترین نمونه پاسخ به گذشته خیلی دور زمینه بنا، در دو رویکرد منطقه‌گرایی و گونه‌شناسی (که در هر دو رویکرد تاریخچه گذشته بنا مورد نظر است) بوده است.

تصویر شماره ۱۰: موزه ایران باستان؛ مأخذ: نگارندگان

تصویر شماره ۸: ساختمان وزارت امور خارجه؛ مأخذ: بانی مسعود، ۱۳۸۸: ۲۴۵

ساختمان کاملاً از سنگ یکپارچه ساخته شده و حتی نقوش تزئینی اطراف بام از همان جنس هستند. این نقوش و متیف‌ها که عمدتاً تکرار گل‌هایی در یک باند کشیده سرتاسری هستند به شکلی کاملاً مجرد و پالایش یافته و بدون آنکه نقوش معماری گذشته را عیناً بازسازی کنند به کار گرفته شده‌اند (پاکدامن، ۱۳۷۶: ۲۱۳). تأثیراتی از سایر سبک‌ها نیز در این بنا دیده می‌شود چنان‌چه در مورد برج میانی کاخ وزارت امور خارجه آمده است «کاخ وزارت امور خارجه، که در نوع خود یکی از بناهای بی نظیر تهران و ایران است، ظاهراً با الهام از کعبه زرتشت، یکی از بناهای استوار هخامنشیان در پای آرامگاه‌ها شاهان هخامنشی در نقش رستم ساخته شده است» (رجیبی، ۱۳۵۵: ۵۰).

«در طرح گورکیان برای ساختمان وزارت امور خارجه، تقارن تقریباً نئوکلاسیک و پلان محوری با کمپوزیسیون حجمی مدرن در هم آمیخته است» (معرفت، ۱۳۷۵: ۱۲۵).

در ساختمان وزارت امور خارجه هیچ تزئیناتی اعم از وارداتی و یا متناسب با زمینه وجود ندارد. تنها واکنش این بنا به زمینه در ساختار منطقه‌گرایی و گونه‌شناسی آن است؛ در قسمت اول با تشابه به معماری تالارهای ستون‌دار دوره هخامنشیان و در قسمت دوم با الگوبرداری از بنای کعبه زرتشت.

جدول شماره ۷: برخورد با زمینه در موزه ایران باستان

تزیینات	ساختار طرح	
بدون ارجاع	استفاده محدود از قوس‌های دوره قاجار	زمینه گرایي فرمی
استفاده از حیاط مرکزی (الگو برداری از خانه‌های قدیمی ایران).	آجر (منطقه گرایي انتقادی): استفاده از آجر برای کارکرد جدید و فرم جدید در معماری ایران.	منطقه گرایي / منطقه گرایي انتقادی
استفاده از فرم طاق کسری در تیسفون به عنوان الگوی سردر ورودی.	نیم‌ستون‌های مضرس مطابق با بناهای دوره ساسانی	گونه‌شناسی

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد اگرچه از سویی سبک غالب در غرب، شیوه بین‌الملل بوده است و در ذات این شیوه توجه به زمینه دیده نمی‌شود، و از سویی دیگر معماران ایرانی با طراحی ساختمان‌های با کارکردهای جدید و وارداتی در این محدوده مواجه بودند ولی برخوردشان با زمینه، در دوره پهلوی اول تا حدی متفاوت از برخورد معماران هم دوره خود در غرب بوده است.

این تفاوت در لایه تزیین‌های پوسته ساختمان و گاه تا حدودی در ساختار کلی طرح و فرم شکل می‌گیرد و وابستگی‌ها و پیوستگی‌هایی به زمینه و تاریخ ایرانی را نشان می‌دهد. در بین بناهای بررسی شده از سه واکنش مربوط به زمینه (زمینه‌گرایی فرمی، منطقه‌گرایی و گونه‌شناسی) کاخ شهربانی بیش‌ترین نسبت زمینه‌گرایی را دارد و ساختمان هنرستان دخترانه در تضاد با زمینه و الگوهای معماری پیشین ایران شکل گرفته است. نکته قابل توجه دیگر نوعی نگاه منطقه‌گرایی در حوزه مواد و مصالح ساختمانی است، که معماران این ساختمان‌های جدید (در کارکرد و فرم) را با مصالح بومی متداول (یعنی آجر) ساخته‌اند که می‌تواند نشان‌دهنده رهیافتی انتقادی به جریان غربی باشد؛ یا بتواند فرضیه ضرورت ایجابی در شیوه فنی ساخت را مطرح کند که خود به پژوهشی دیگر نیازمند است.

از افق‌های تحقیقاتی که برای ادامه و توسعه این تحقیق وجود دارد می‌توان به تبیین برخورد با زمینه پیشین در ساختمان‌های دوران پهلوی دوم و بعد از انقلاب اسلامی ایران در میدان مشق اشاره کرد.

جدول شماره ۹: نمایش نسبی رویکرد بناهای مورد نظر نسبت به زمینه بر اساس تمایز در ساختار طرح و تزیینات

نام بنا	تزیینات	ساختار طرح			
کمپانی نفت ایران و انگلیس	✓	✓	✓	✓	✓
ساختمان پست	✓	✓	✓	✓	✓
کاخ شهربانی	✓	✓	✓	✓	✓
ساختمان وزارت امور خارجه	✓	✓	✓	✓	✓
موزه ایران باستان	✓	✓	✓	✓	✓
هنرستان دختران					

و- هنرستان دختران

اولین ساختمانی که به شیوه بین‌الملل^{۳۵} در ایران و در سال ۱۳۱۴ ساخته شد، ساختمان هنرستان دختران در خیابان سرهنگ سخایی (سوم اسفند) است (سروشانی، ۱۳۷۸: ۴۳). پلان ساختمان به صورت U شکل و متقارن و به گونه‌ای مشابه پلان ساختمان‌های نئوکلاسیک غرب است. دو نمای اصلی جنوبی و شمالی نیز متقارن هستند. اما وجه غالب این ساختمان، یک بنای کاملاً مدرن و در چهارچوب سبک بین‌الملل است. وارطان در طراحی این بنا فقط از خطوط مستقیم استفاده کرده است. به جز راه پله و بام شیب‌دار، در ساختمان هیچ گونه خط شکسته، مورب یا منحنی مشاهده نمی‌شود. بام شیروانی ساختمان هم کوتاه است و از محوطه بیرون ساختمان دیده نمی‌شود. سایه‌بان‌ها، قرنیزها، بالکن‌ها و نرده‌های افقی و مستقیم و پنجره‌های کشیده سرتاسری، از مشخصات بارز نمای این بنا است. سازه بنا اسکلت بتنی است و نمای آن با سیمان پوشش داده شده است (قبادیان، ۱۳۹۲: ۲۱۱).
ساختمان هنرستان دختران در بین بناهای بررسی شده در این پژوهش تنها بنایی است که به صورت کامل ضد زمینه است. این بنا با عملکردی نو، هم در ساختار و هم در مصالح ساختمانی کاملاً وارداتی بوده است.

تصویر شماره ۱۱: هنرستان دختران؛ مأخذ: نگارنده

14. Capon
15. Formal context
16. Human context
17. Precedent
18. Mannerism
19. Thomas Schumacher, "Contextualism: Urban Ideals and Deformations". Casabella 359-360, 1970
20. Colin Rowe
21. Fred Koetter
22. Regionalism
23. Lewis Mumford
24. Genius loci
25. Kenneth Frampton
26. Jacques Nicolas Durand

نمودار شماره ۱: مقایسه بین برخورد معماری با زمینه پیشین بین معماری ایران و غرب؛ مأخذ: برگرفته شده از نتایج سوال اول پژوهش توسط نگارندگان

۲۷. نمادهای بارز سبک آرت دکو:

۱- عدم رجعت به تاریخ و گذشته، ۲- استفاده از مصالح و فناوری مدرن، ۳- استفاده از خطوط مستقیم و استریم لاین، ۴- استفاده از تزئینات نوظهور و صنعتی، ۵- به کارگیری پلان‌ها و نماهای متقارن و غیر متقارن، ۶- بالای برج‌ها به طور پلکانی (قبادیان، ۱۳۹۲: ۲۰۳).
۲۸. نمادهای بارز سنت‌گرایی:

۱- نماها و نمادهای غالب بنا به شیوه اصفهانی، ۲- پلان غالباً به صورت برون‌گرا به تبعیت از ساختمان‌های نئوکلاسیک و مدرن در غرب، ۳- اجرای بدنه بنا، طاق‌ها، قوس‌ها و نماها با استفاده از آجر، ۴- استفاده از کاشی‌های لعاب دار فیروزه‌ای با نقوش اسلیمی و ختایی برای تزئین‌های ساختمان، ۵- بام ساختمان عمدتاً به صورت شیب‌دار با خربای چوبی و یا فلزی و پوشش شیروانی، ۶- سازه ساختمان با استفاده از دیوار باربر و گاهی تیروستون، ۷- تیرها، ستون‌ها و زرده‌ها با استفاده از مصالح چوبی و یا فلزی (قبادیان، ۱۳۹۲: ۱۴۷).

۲۹. در این پژوهش منظور از زمینه‌گرایی استفاده از بستر نمونه‌های موردی شهر تهران و معماری موجود آن مربوط به دوره قاجار (بیشتر تر بناهای موجود در ارگ قدیم تهران) است.

۳۰. در این پژوهش منظور از منطقه‌گرایی استفاده از عناصر و مصالح معماری ایران در دوره‌های پیشین است.

۳۱. در این پژوهش منظور از گونه‌شناسی استفاده از گونه‌ها و الگوهای پرتکرار و کاربردی معماری سنتی ایران است.

۳۲. ویژگی‌های ساختمان‌های سبک تلفیقی:

۱- تلفیق شیوه‌های اصفهانی و پارسی و سبک‌های نئوکلاسیک، نئوباروک، رمانتیک و آرت دکو، ۲- پلان به صورت برون‌گرا بر اساس پلان معماری نئوکلاسیک و مدرن در غرب، ۳- بام به شکل شیب‌دار با خربای چوبی یا فلزی و پوشش شیروانی، ۴- نمای ساختمان به صورت آجری، سنگی و یا سیمانی، ۵- دیوارهای باربر برای بدنه بنا، طاق‌های خشتی و آجری با تیر چوبی برای سقف‌ها (قبادیان، ۱۳۹۲: ۱۶۴).

۳۳. ویژگی‌های سبک ملی:

۱- نماها با ارتفاع زیاد و الهام از کاخ‌ها و نمادهای عصر هخامنشی و ساسانی- شیوه پارسی و پارتی، ۲- پلان به صورت برون‌گرا به تبعیت از ساختمان‌های نئوکلاسیک و مدرن در غرب، ۳- تقارن در پلان و نما، ورودی در وسط ساختمان، ۴- ایوان‌های وسیع، ستون‌های مرتفع، پلکان عریض در محور ورودی ساختمان و بازشوهای بزرگ و مرتفع، ۵- استفاده از مجسمه‌ها و حفاری‌های هخامنشی و ساسانی در نماهای ساختمان، ۶- نماها بیانگر شکوه و عظمت تمدن ایران، ۷- قوس‌ها شلجمی (سهمی) و نیم دایره، ۸- استفاده از کنگره‌های سرتاسری بر لبه بام‌ها، ایوان‌ها و پله‌ها، ۹- اجرای بدنه بنا و نما با استفاده از سنگ و یا آجر- به ندرت از سیمان، ۱۰- بام ساختمان

جدول شماره ۱۰: نتایج بدست آمده از رویکردهای مرتبط با زمینه در این پژوهش

رویکردهای معماری مربوط به زمینه پیشین در این پژوهش	نتایج به دست آمده از این رویکردها
زمینه‌گرایی	زمینه‌گرایی فرمی: استفاده از فرم‌ها و تزئین‌های استفاده شده در دوره قاجار شهر تهران (ساختمان‌های ارگ قدیم تهران)
منطقه‌گرایی	منطقه‌گرایی انتقادی: ساختمان‌های جدید در کارکرد و فرم را با مصالح و تکنولوژی ساخت سنتی ادغام کردند. نقدی در برابر معماری وارداتی به ایران
گونه‌شناسی	استفاده از گونه‌ها و الگوهای پرتکرار و کاربردی معماری سنتی ایران

مأخذ: برگرفته شده از نتایج سوال دوم پژوهش توسط نگارندگان

پی‌نوشت‌ها

1. context
2. Formulate
3. International Style
4. Contextualism
5. Regionalism
6. Typology
7. Critical Regionalism
8. Deconstructive

۹. همان‌طور که در متن اشاره شد عنوان‌های زمینه‌گرایی، منطقه‌گرایی و گونه‌شناسی به صورت مشخص در دوران پست مدرن پا به عرصه معماری گذاشتند. اما استفاده از منابع و الگوهای معماری گذشته هر سرزمینی از دیرباز مورد توجه معماران به هنگام طراحی بوده است. مثالی که مشابه این موضوع در معماری امروز است، بحث معماری پارامتریک و استفاده از این روش به صورت ناخودآگاه در ساخت گنبد در معماری گذشته ایران بوده است.

10. Event
11. Composition
12. Text
13. Meaning

- ۱۵- مختاری طالقانی، اسکندر (۱۳۸۲)، «جست‌وجویی در سبک‌شناسی سه اثر شاخص معماری دوران معاصر: کاخ شهربانی، وزارت امور خارجه، موزه ایران باستان». **معماری و فرهنگ**، ش ۱۶-۱۵، پائیز و زمستان، صص ۶۳-۵۲.
- ۱۶- معرفت، مینا (۱۳۷۵). **تهران پایتخت دو بیست ساله**، سازمان مشاور فنی و مهندسی شهر تهران و انجمن ایران‌شناسی فرانسه، تهران، صص ۱۳۷-۱۰۳.
- ۱۷- نسبیت، کیت، (۱۳۸۹)، **نظریه‌های پسامدرن در معماری**، ترجمه و تدوین محمد رضا شیرازی، نی، تهران.
- ۱۸- یورماکا، کاری (۱۳۹۱)، **مقدماتی بر روش‌های طراحی معماری**، ترجمه کاوه بذرافکن، انتشارات دانشگاه آزاد تهران مرکزی، تهران.

- 19- Argan, Giulio Carlo, (1963), "On the Typology of Architecture", **Architecture Design**, no. 33, p18, New jersey.
- 20- Beaver, R. (ed), (2006), **The architecture of Adrian smith, Som: Toward a sustainable future** (master architect series VII), image publishing group Pty Ltd, Chicago.
- 21- Capon, David Smith (1999), **Le Corbusier's Legacy**, published by: John Wiley and Sons, England.
- 22- Johnson, Paul-Alan (1994), **The theory of architecture: concepts, themes, and practices**, Van nostrand reinhold, New York.
- 23- Porter, Tom (2005), **ARCHISPEAK An illustrated guide to architectural terms**, published in the Taylor & Francis e-Library, London.
- 24- Schumacher, Thomas (1970), "Contextualism: Ueban Ideals and Deformations", Casabella, 359-360, Italia.

به صورت شیب‌دار با خریای چوبی و پوشش شیروانی، ۱۱- سازه ساختمان با استفاده از دیوار باربر و گاه‌آب تیروستون، ۱۲- تیرها و ستون‌ها و نرده‌ها با استفاده از مصالح چوبی و یا فلزی، ۱۳- در سبک ملی تلفیقی، نمادهای سبک ملی با شیوه اصفهانی و یا سبک نئوکلاسیک و آرت دکو تلفیق شده است (قبادیان، ۱۳۹۲: ۱۹۸).

۳۴- در مرمت و بازسازی بنا در دوره‌های بعد، سمت شرقی بنا (رو به خیابان ملل) با نمای آجری، قوس جناغی و کاشی‌های هفت رنگ به سبک سنت‌گرایی- شیوه اصفهانی- اجرا شده است. که این مرمت چون بعد از دوره پهلوی به این بنا اضافه شد جزء برخورد با زمینه از نوع منطقه‌گرایی محسوب نمی‌شود.

۳۵- ویژگی‌های کالبدی و طرح معماری سبک بین‌الملل:

- ۱- سادگی در نما و پلان، ۲- استفاده از اسکلت فلزی و یا بتنی در بخش میانی و یا در کل ساختمان، ۳- عدم استفاده از تزیین‌ها و یا نمادهای تاریخی، ۴- تأکید بر خطوط افقی کشیده در نما، ۵- پنجره‌های افقی سرتاسری، ۶- پوشش نماها با سنگ پلاک و یا سیمان، ۷- بام‌ها مسطح و یا شیب‌دار (قبادیان، ۱۳۹۲: ۲۱۷).

فهرست منابع و مراجع

- ۱- بانی مسعود، امیر (۱۳۸۸)، **معماری معاصر ایران (در تکاپوی بین سنت و مدرنیته)**، نشر هنر معماری قرن، تهران.
- ۲- باور، سیروس (۱۳۸۸)، **نگاهی به پیدایی معماری نو در ایران**، نشر فضا، تهران.
- ۳- بذرافکن، کاوه (۱۳۹۱)، «ضرورت روش در طراحی»، **مجله معمار**، شماره ۷۲، فروردین و اردیبهشت ۱۳۹۱.
- ۴- پارسی، فرامرز و ولی‌زاده، احمد (۱۳۸۴)، **مطالعات تاریخی میدان مشق**، مهندسین مشاور باوند، تهران.
- ۵- پاکدامن، بهروز (۱۳۷۶)، **نگاهی کوتاه بر شیوه‌ها و گرایش‌های معماری در تهران**، کتاب تهران، جلد چهارم، انتشارات روشنگران، تهران، صص ۵۲-۸۰.
- ۶- تولانی، نوین (۱۳۸۰)، «زمینه‌گرایی در شهرسازی»، **نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی**، ش ۱۰، ص ۴.
- ۷- رجبی، پرویز (۱۳۵۵)، **معماری ایران در عصر پهلوی**، انتشارات دانشگاه ملی ایران، تهران.
- ۸- سروشیانی، سهراب و دیگران (۱۳۷۸)، **معماری وارطان هوانسیان**، دید، تهران.
- ۹- کیانی، مصطفی (۱۳۹۳)، **معماری دوره پهلوی اول**، موسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، تهران.
- ۱۰- کیانی، مصطفی و قبادیان، وحید (۱۳۹۲)، **خاستگاه معماری مدرن در تهران بررسی و شناخت اولین بنای سبک معماری مدرن در پایتخت کشور، نامه‌ی معماری و شهرسازی**، شماره ۱۱، پائیز و زمستان ۹۲، صص ۳۹-۵۸.
- ۱۱- کیانی، مصطفی (۱۳۸۳)، **معماری دوره پهلوی اول- دگرگونی اندیشه‌ها، پیدایش و شکل‌گیری معماری بیست ساله معاصر ایران ۱۲۹۹-۱۳۲۰**، موسسه فرهنگی پژوهشی چاپ و نشر نظر، تهران.
- ۱۲- قبادیان، وحید (۱۳۹۲)، **سبک‌شناسی و مبانی نظری در معماری معاصر ایران**، علم معمار رویال، تهران.
- ۱۳- مانی‌اگو لامپونینی، ویتوریو (۱۳۸۶)، **معماری و شهرسازی در قرن بیستم**؛ ترجمه‌ی لادن اعتضادی، نشر دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
- ۱۴- معتمدی، محسن (۱۳۸۱)، **جغرافیای تاریخی تهران**، مرکز نشر دانشگاهی، تهران.